

Życie i śmierć w czasach próby: Bioarcheologiczne studium efektu zmian społeczno-politycznych i klimatycznych na populację memficką z Sakkary, Egipt

Klimat i warunki środowiskowe w Dolinie Nilu miały ogromny wpływ na osadnictwo, mobilność lokalnej ludności oraz rozwój cywilizacji. Stopniowe zmiany z wilgotnego na suchy klimat, jakie zaszły w regionie północno-wschodniej Afryki, wymusiły na ludności szukanie terenów dogodnych dla osadnictwa (głównie wzdłuż Nilu), doprowadzając do powstania jednej z największych cywilizacji – starożytnego Egiptu. Gorący i suchy klimat Doliny Nilu oraz złożone zwyczaje pogrzebowe starożytnych Egipcjan pozwoliły na zachowanie bogatych źródeł archeologicznych tej minionej kultury. Rozległe cmentarzyska znajdujące się na peryferiach pustynnych zawierają często doskonale zachowane pochówki ludzkie, których szczątki stanowią klucz do znalezienia odpowiedzi na temat przeszłości oraz nurtujących zagadnień dotyczących życia i śmierci na przestrzeni tysięcy lat. Na przestrzeni tego długiego przedziału czasu miały miejsce susze powiązane z niskimi wylewami życiodajnego w tym regionie Nilu, których konsekwencją były okresy głodu i powszechnego niezadowolenia społecznego, które zagrażały stabilności i trwałości państwa egipskiego.

Celem tego projektu jest zbadanie wpływu powyższych wydarzeń, które miały miejsce w okresie Starego Państwa (2686–2160 p.n.e) i w okresie grecko-rzymskim (332 p.n.e. – 395 n.e.), na społeczeństwo regionu starożytnego Memphis poprzez badania szczątków ludzkich i tkanin pogrzebowych z cmentarzyska w Sakkarze położonego po zachodniej stronie Piramidy Schodkowej. Grupy pochówków – wykute w podłożu skalnym grobowce staropaństwowe oraz proste pochówki w jamach w piasku pustynnym z okresu Późnego oraz grecko-rzymskiego) – stanowią dowód użytkowania cmentarzyska w dwóch różnych przedziałach czasowych, stwarzając możliwość przeprowadzenia studiów porównawczych i zbadania zmieniających się trendów na przestrzeni czasu. W szczególności, celem tego projektu jest zbadanie powiązań pomiędzy zmianami środowiskowymi i klimatycznymi, a zdrowiem fizycznym i zróżnicowaniem społecznym populacji sakkaryjskiej w dwóch niezależnych przedziałach czasu.

Podstawą do naszych badań jest założenie, iż okresy suszy i niskie wylewy Nilu były przyczyną głodu i miały niekorzystny wpływ na stan zdrowia populacji Memphis, oraz znacznie zmniejszyły możliwości wyżywienia lokalnych mieszkańców oraz przybyszów szukających schronienia w czasach głodu i nieurodzaju. Starożytne źródła pisane i wizerunki w reliefie są testamentem tychże wydarzeń, które miały miejsce np. w okresie Starego Państwa, oraz ich dewastujących skutków dla mieszkańców Egiptu. Biorąc pod uwagę uprzywilejowane położenie warstwy zamożnej, lokalnej elity społecznej, która miała dostęp do zasobów pożywienia, można przypuszczać, iż okresy głodu nie wpłynęły znacznie na ich stan zdrowia w porównaniu do stanu zdrowia przeciętnego obywatela Egiptu. Uprawa lnu, głównego włókna tekstylnego w starożytnym Egipcie również musiała ucierpieć w czasach zawirowań klimatycznych i niskich wylewów Nilu kosztem upraw roślin spożywczych. Biorąc pod uwagę znaczenie, jakie tkaniny miały w obrzędzie pogrzebowym, szczególnie w mumifikacji zwłok, należy oczekiwać, iż w okresach suszy ilość i jakość tkanin w pochówkach uległy zmianie, oraz wprowadzono inne włókna niż len do produkcji tkanin.

Założenia te będą przedmiotem badań bioarcheologicznych z wykorzystaniem analizy szczątków ludzkich do określenia stanu zdrowia populacji z Sakkary w dwóch przedziałach czasowych, badań izotopowych w celu wykrycia zmian w diecie i zmian klimatycznych, badań tkanin i szczątków organicznych z pochówków w Sakkarze celem określenia stratyfikacji społecznej oraz sezonowości śmierci. Wyniki badań zostaną porównane z danymi z innych cmentarzysk w regionie Memphis oraz starożytnego Egiptu w celu określenia różnic geograficznych i czasowych w stanie zdrowia populacji w interesujących nas przedziałach czasowych i w odniesieniu do przemian natury społeczno-politycznej i klimatycznej.